

Triomf literari i cultural complet

El triomf cultural
i literari de Sigmund
Freud ha estat complet.
Ho pensen Nora Catelli,
professora de Teoria de
la Literatura, i el crític,
traductor i poeta
D. Sam Abrams.
Els dos coincideixen
amb Harold Bloom.
Lluís Izquierdo,
professor de literatura
i poeta, l'admira
com a escriptor però
desconfia de l'aplicació
de la psicoanàlisi
en l'estudi literari.

El passat dia 9 d'octubre, el poeta, crític i traductor D. Sam Abrams reivindicava Francesc de Borja Moll com a escriptor en la presentació del primer volum de les *Obres Completes* del lingüista, celebrada a l'Espai Mallorca de Barcelona. Moll va canalitzar els seus dots d'escriptor, va dir D. Sam Abrams, cap a altres disciplines aparentment no literàries, i gràcies a això les definicions del *Diccionari Català-Valencià-Balear* són inequívokes, d'una gran senzillesa i precisió. En la cultura catalana hi ha un error de concepció de la literatura, va dir D. Sam Abrams. Consisteix a pensar que les cartes no poden ser literatura, que l'escriptor és només el poeta, el narrador i el dramaturg, i que no poden ser-ho considerats l'assagista, el memorialista o el biògraf. Sigmund Freud, va posar com a exemple, és considerat arreu del món un gran escriptor.

No només és considerat un gran escriptor, sinó que ha entrat en el cànon occidental per mà de Harold Bloom.

Bloom considera que Freud és el cap més brillant del segle XX i ha arribat a la convicció que se l'ha de veure i entendre com el Shakespeare prosificat, ja que la visió que Freud té de la psicologia humana deriva, d'una manera no del tot inconscient, de la lectura de les obres de Shakespeare. El fundador de la psicoanàlisi va llegir Shakespeare en anglès al llarg de tota la seva vida, i reconeixia que Shakespeare era el més gran de tots els escriptors.

Com a teràpia, considera Harold Bloom, la psicoanàlisi agonitza, potser ja és morta, i la supervivència canònica de Freud ha de raure per força en allò que

va escriure. **Sentència:** "Freud, com a escriptor, sobreviurà a la mort de la psicoanàlisi."

A més de gran escriptor, la seva obra ha tingut una influència clara en la literatura, ens recorda D. Sam Abrams.

"Ha influït en diversos àmbits", diu el crític. "En primer lloc —continua—, en l'estil. L'estil narratiu que ell desenvolupa per explicar els casos clínics ha inspirat molts escriptors i ha contaminat la literatura. No hem d'oblidar que estem parlant d'una persona que, encara que no s'hi dedicués, estava podrit de literatura."

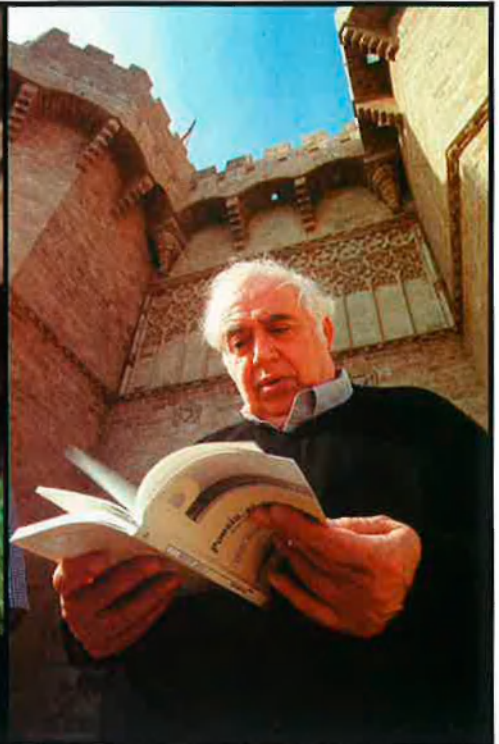
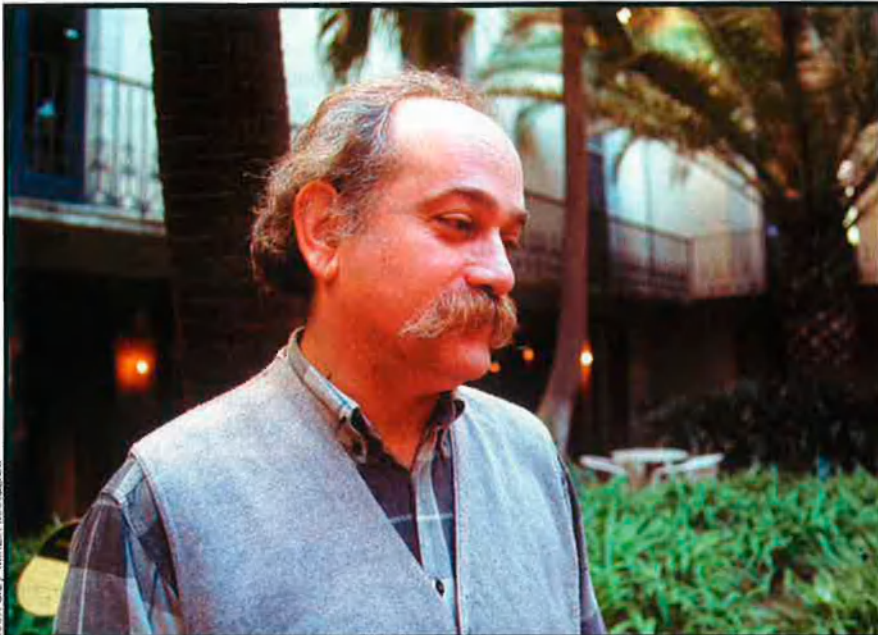
En segon lloc, considera D. Sam Abrams, el Freud assagista cultural ha tingut una "influència bàrbara en la utilització dels símbols en els fets quotidians i el paper del subconscient en la vida".

Hi ha també una tercera influència: "L'ha tinguda en el camp de la teoria de la cultura. Una persona com Steiner no podrà declarar mai que no està influït per Freud."

Finalment, D. Sam Abrams invoca l'assagista literari i de recerca, com queda patent en l'obra de Harold Bloom.

En conclusió: "Freud és un dels grans genis, perquè transforma la cultura occidental. Ha canviat la consciència que l'home occidental tenia de si mateix. Hi ha un abans i un després d'ell. El fem servir encara que moltes vegades no en siguem conscients, tot i que en moltes coses podem no estar-hi d'acord, perquè a vegades es passa tres pobles."

D. Sam Abrams pensa que hi ha molta gent que el llegeix i que no ho confessa, a diferència de Bloom. Fins i tot l'han hagut de llegir els que se l'han volgut

D. Sam Abrams ha reivindicat Freud com a escriptor, cosa que desconeixen els editors catalans. Harold Bloom considera, en el llibre *El cànon occidental*, que Sigmund Freud és un gran escriptor, a més de la ment més brillant del segle XX.

carregar, com Nabokov. “Freud –diu D. Sam Abrams– és imprescindible per a tot escriptor, una figura central. Ell ens ajuda a comprendre el que fem com a artistes de la paraula.”

I pel que fa a l’aplicació de la psicologia a l’anàlisi literària, tema polèmic? “Hi ha una mena de desconfiança, però jo la veig útil i necessària: ajuda”, respon D. Sam Abrams.

Nora Catelli, professora de Teoria de la Literatura de la Universitat de Barcelona, coincideix plenament amb l’entusiasme freudià que preconitza D. Sam Abrams.

“Des del punt de vista del pensament, el seu triomf ha estat complet”, diu la professora Catelli. “Tu obres –continua– un llibre del que sigui, història de la cultura, teoria literària, religió, art... i trobaràs que la referència a Freud hi és sempre. Poden haver desaparegut alguns aspectes de la seva obra, però el cos del pensament de la psicoanàlisi com a teoria de la cultura, en la lectura i interpretació de la relació entre passat i present, és pràcticament imperial, deixant a part les reticències doctrinàries.”

És un “horitzó de lectura” que Nora Catelli pensa insubstituïble –“un pot separar-se’n, però abans hi ha de ser”– i

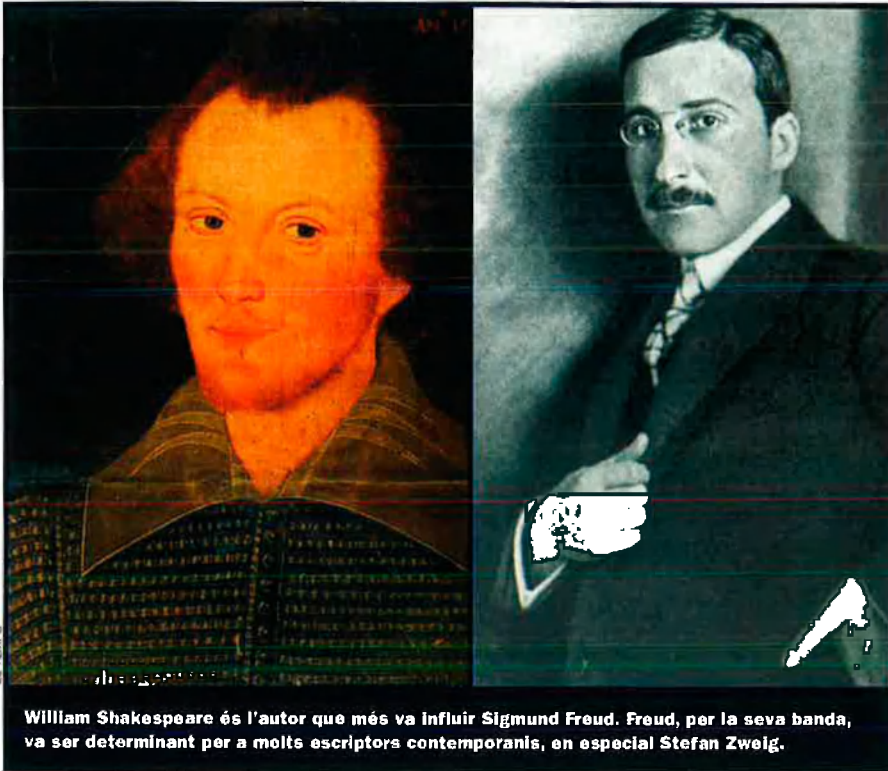
D. Sam Abrams: “L’estil narratiu dels casos clínics reportats per Freud ha influït molts escriptors”

que és present als grans noms que ara són considerats les figures del moment, com Steiner, Eco, Said, Derrida i Bloom. “El feminisme, fins i tot el teòric, és una conseqüència directa de la psicoanàlisi”, indica.

Sense deixar la cultura, parlem de la literatura. “Si un pensa en la literatura com un fenomen dins d’uns altres en la història de la cultura –opina Nora Catelli–, la psicoanàlisi dona els instruments per pensar la literatura. Sobretot en la relació, molt difícil d’interpretar en altres termes que no siguin psicoanàlisi, entre subjecte i obra. No només subjecte creador. També subjecte receptor.”

Pel que fa més en concret a l’ofici d’escriptor, Nora Catelli recorda que cal parlar d’influència en les adhesions, però també en els rebuigs seriosos. “Freud va rebre adhesions tan notables com Mann, Zweig i els surrealistes, i rebuigs prou coneguts com Nabokov i Borges. Borges deia que era un gran autor còmic. I mai no entenia per què sempre li preguntaven la seva opinió sobre ell. Però, tanmateix, tant en els dos casos, molts trets de les seves literatures respectives donen la pauta d’un vincle molt secret amb l’univers freudià, més que amb Freud. En Nabokov, la voluntat de transgressió, per exemple. I en Borges, la impossibilitat

Lluís Izquierdo: “Penso que escrivia molt bé. Encara que no et convenci, se’t fa imprescindible”

William Shakespeare és l'autor que més va influir Sigmund Freud. Freud, per la seva banda, va ser determinant per a molts escriptors contemporanis, en especial Stefan Zweig.

Nora Catelli: "La prosa de Freud és la prosa dels clàssics. La prova és que, cada cert temps, se'l torna a traduir"

de decidir quin és el lloc de la seva veu."

Com a contaminador universal, Nora Catelli reporta la que va indicar Paul Ricoeur quan va parlar de l'hermenèutica de la sospita. "Freud ens va ensenyar a sospitar, del que diem i del que no diem."

I a sospitar també de la innocència. "Absolutament. I, a més, va fer un desplaçament extraordinari, que serveix per totes les disciplines. A diferència de la psicologia clàssica, no va fer separació entre el que és normal i el que és patològic. Era un lector de l'estrany des del normal. I sobretot era un lector extraordinari, de si mateix, per exemple. Hi ha un crític americà que sosté que Freud va ser, a més, un gran agent democratitzador, perquè va fer que el relat de qualsevol vida fos susceptible de convertir-se en novel·la."

Hi ha, però, un poderós corrent d'escriptors, narradors especialment, que sembla que s'han girat d'esquena a

Freud, en el sentit de no voler ni interioritzar ni "interpretar" els personatges, ni pretendre buscar el perquè de cada acció, fútil o transcendent. En aquest sentit, hi ha un títol modèlic, *El perquè de tot plegat*, de Quim Monzó, que es pot entendre com una sàtira freudiana. Sobre el vici de l'"excés de causa" que Monzó satiritza, la professora Catelli pensa que això no és cap crítica contra Freud, sinó contra la vulgarització de la psicoanàlisi: "La vulgarització de la psicoanàlisi, en efecte, ha tingut conseqüències negatives, i l'excés de causa en la novel·la n'és un."

Lluís Izquierdo, professor de literatura de la Universitat de Barcelona, deia fa anys als seus alumnes que Freud és la persona que més ha influït en la literatura del segle XX. "Ara no sé si això ho podria dir o defensar -ens comenta-, però sí que cal reconèixer que ha estat decisiu. Freud és el gran mitòleg del segle XX. Però jo m'inclino pel Freud es-

criptor. En això, d'acord amb Bloom. Penso que escrivia molt bé. Encara que no et convenci, se't fa imprescindible. Si interpretes Kafka freudianament, perds molt Kafka. Potser és que desconfio de la tendència d'explicar clínicament les coses: no sé si és un defecte de l'educació catòlica. De Freud, cal parlar-ne com a humanista."

Tampoc no cal pensar que tot el que coincideix amb les observacions de Freud són influència de Freud. Així arribaríem a determinar que Freud va influir Shakespeare. Kafka parla de la culpabilitat de l'innocent, per exemple, com Freud, i aquest sentiment sorgeix d'ell mateix.

"Freud -diu Nora Catelli- està en l'esperit de l'època, el mateix esperit que anima Kafka i Musil, però actua amb un discurs completament clàssic. Els seus gustos estètics i literaris eren molt clàssics, també."

Freud, considera Catelli, s'ha enriquit en els seus seguidors. "Fins als anys cinquanta, les lectures que es feien de Freud en general, en el camp de la cultura, havien estat reduïdes a símbols i biografies. Però a partir de Jacques Lacan, que uneix la psicoanàlisi dels seixanta amb la lingüística i l'antropologia, la psicoanàlisi adquireix en el camp de la cultura una voluntat de teorització, i en comptes d'emfatitzar la relació entre vida i obra, s'emfatitza més l'empremta de l'inconscient en l'obra. L'inconscient del jo, individual o social. Es a dir, llegir sospitant."

Posats a fer algun retret a Freud, D. Sam Abrams diu que el seu pecat és pecat de geni, de gran home, el fet de passar-se de rosca: "No té ningú a la seva altura que el pugui contestar. Ell és l'únic, el rei." De totes maneres, parlem sempre d'un clàssic. "La prosa de Freud és la prosa dels clàssics", diu Nora Catelli. "La prova és que, cada determinat període de temps, se'l torna a traduir."

Però com que la cultura catalana no considera Sigmund Freud escriptor, se l'ha traduït molt poc al català, mentre que en totes les llengües veïnes es troba, ja en butxaca, a totes les llibreries, i no es deixa de reeditar mai.

Lluís Bonada